

ELŐSZÓ

Ez a dolgozat első változatában bölcsészdoktori disszertációnak készült, amelyet 1981-ben védtem meg. A kiadás lehetősége már akkor megvolt, de a gyors nyomdába adás mégis elmaradt. Elégedetlen voltam bizonyos részletekkel, keveselltem az egybegyűjtött anyagot, pótolni akartam — legalább részben — a kutatások itt is, ott is tátongó hézagait. Közben egyéb komoly szakmai feladatok ellátása hátráltatta a témával való foglalkozást. A kényszer-szüneteket arra használtam fel, hogy olvasásra, bírálatra átadtam a kéziratot több néprajzos és nyelvész kollégának, akik szinte kivétel nélkül alaposan áttanulmányozták, és számos kiegészítő, helyreigazító vagy a feldolgozás lényegét érintő megjegyzést tettek. Köszönetemet szeretném kifejezni Filep Antalnak, Kósa Lászlónak, Szentmihályi Imrének, akik a néprajztudomány oldaláról nyújtottak hathatós segítséget, valamint Hajdú Mihálynak, Kázmér Miklósnak, Kiss Lajosnak, A. Molnár Ferencnek, akik nyelvészeti kérdésekben adtak hasznos tanácsokat. Külön köszönet illeti Benkő Loránd professzor urat, aki a mű ötletének megszületésétől fogva a kész kézirat nyomdába adásáig mint tanárom, témavezetőm, lektorom állandóan figyelemmel kísérte munkámat, s nemcsak fontos szakmai tanácsokkal, hanem biztatással, jó szóval is támogattott. A hosszúúra nyúlt átdolgozási időszak a kényszerpihenők ellenére sem volt terméketlen. Az anyag bővítgetése során a gondolatok tovább érlelődtek bennem, és az egymás után rendezett néprajzi, nyelvészeti kongresszusok, tanácskozások, emlékülések jó alkalmat adtak egy-egy kiragadott fejezet jobb kidolgozására, nyilvános bemutatására is (l.: A magyar tájnevek névtani vizsgálatáról: MNyTK. 160. sz. 133—5, A magyar tájnevekről: Nyr. CVIII, 232—6, A tájnevek alaktanából: MNyTK. 170. sz. 35—46, Néprajz és nyelvtudomány: A tájnévkutatás tanulságaiból: Dissertationes Ethnographicae 5. sz. Bp., 24—36). Közben egyre inkább nyilvánvalóvá vált számomra, hogy a részletezőbb, tüzetesebb feldolgozás legalább annyi új kérdést felszínre hoz, mint amennyit — az egyszerűbbtől örököelve — megold. Egy névszótár is vég nélkül bővíthető újabb források bevonásával. Elfogadtam tehát azok tanácsát, akik a mielőbbi kiadásra ösztönöztek. A kollektív bölcsesség és tudás — akár e dolgozathoz fűzött kritikai megjegyzések formájában is — bizonyára jobban előreviszi majd a tájnevek kutatásának ügyét. Tehát — bár az eredeti kéziratot alaposan továbbfejlesztettem — korántsem tekintem a témát lezártnak; magam is tovább foglalkozom vele, s tudom, hogy másokat is érdekkel ez a kérdés. (A kollégáktól kapott ötleteknek, kifejtést célzó javaslatoknak egy része szintén csak később, folyóiratcikkek, tanulmányok formájában kap teret, kidolgozást.) — Talán nem kell hozzá sok idő, hogy nyelvészek, néprajzosok és történészek összefogásával egy olyan lexikon is megszülessen, amely együtt tartalmazza majd a magyar történelmi tájak, megyék névtörténeti és néptörténeti (kulturális, történelmi), földrajzi stb. jellemzését, fontosabb adatait.